

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

ZAKLJUČNA STROKOVNA NALOGA VISOKE POSLOVNE ŠOLE

BREXIT IN NJEGOVE POSLEDICE ZA VELIKO BRITANIJO

Ljubljana, september 2017

KATJA KERSIKLA

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Katja Kersikla, študentka Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtorica predloženega dela z naslovom Brexit in njegove posledice za Veliko Britanijo pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem izr. prof. dr. Mitjo Kovačem

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravila samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobila vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označila;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnala v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobila soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študentke _____

KAZALO

UVOD.....	1
1. VELIKA BRITANIJA IN NJENA ZGODOVINA.....	3
1.1 Institucionalna struktura Združenega Kraljestva	3
1.2 Bruto domači proizvod	3
1.2.1 Storitveni sektor.....	4
1.2.2 Industrijski sektor	4
1.2.3 Kmetijstvo	5
1.3 Nastanek Evropske Unije.....	5
1.4 Zgodovina Velike Britanije v Evropski Uniji.....	7
2. IZSTOP VELIKE BRITANIJE.....	8
2.1 Lizbonska pogodba in njene spremembe.....	8
2.2 Razlogi za izstop.....	9
2.3 Pred referendumom.....	10
2.4 Po referendumu	12
3. MODELI BREXITA.....	13
3.1 Potencialni modeli Brexita.....	13
3.2 Idealen Brexit model.....	14
3.3 Realen Brexit model	15
4. POSLEDICE BREXITA NA VELIKO BRITANIJO.....	17
4.1 Prebivališče ter delo.....	17
4.2 Cene dobrin, upad funta.....	17
4.3 Plače, brezposelnost.....	17
4.4 Zdravstvo, socialno varstvo, invalidi	18
4.5 Kmetijstvo.....	19
4.6 Poslovanje znotraj EU	20
4.7 Tuje investicije.....	20
4.8 Liberalizacija in regulacija.....	21
4.9 Finančne storitve.....	22
4.10 Migracije	23
4.11 Mednarodni vpliv.....	23

SKLEP.....	24
-------------------	-----------

LITERATURA IN VIRI.....	27
--------------------------------	-----------

PRILOGA

KAZALO TABEL

Tabela 1: Modeli Brexita.....	13
Tabela 2: Povprečne tarife.....	15

KAZALO SLIK

Slika 1: Struktura BDP-ja Velike Britanije po sektorjih (v %).....	3
Slika 2: Transport oseb v Veliki Britaniji od leta 1952 do leta 2015 (v km).....	4
Slika 3: Migracije po državljanstvu od leta 1990 do leta 2015 (v tisočih).....	9
Slika 4: Odstotki glasovanja razdeljeni po državah.....	12
Slika 5: Vpliv Brexita na investije (v %).....	21
Slika 6: Regulacija trgov EU.....	19

UVOD

Brexit je tema, ki je v prejšnjem letu dvignila veliko prahu, saj se je prvič v zgodovini Evropske Unije (v nadaljevanju EU) zgodilo, da bi država članica EU želela izstopiti. Brexit ima in bo še imel velike posledice na gospodarstvo tako Velike Britanije kot EU, vplival pa bo tudi na njuno pozicijo v svetu. Velika Britanija bo z EU morala sprejeti nov dogovor, saj obstoječi dogovori z EU ne bodo več relevantni. Poleg tega bo EU izgubila eno izmed največjih neto plačnic za proračun EU (Evropski parlament, 2015), zato bo morala biti ta luknja zapolnjena bodisi z večjimi prispevki ostalih držav bodisi z manjšim zapravljanjem.

Namen zaključne strokovne naloge je bila podrobna obravnava aktualne teme Brexita, kako in zakaj je do njega prišlo ter predvsem na spremembe na različnih področjih v Veliki Britaniji.

Cilj zaključne strokovne naloge je bil torej ugotoviti kakšne posledice je Brexit že prinesel ter kaj Britance še čaka v prihodnosti. Vse makroekonomske posledice Brexita je težko opredeliti, saj še vedno ne vemo za kakšen dogovor se bosta EU in Velika Britanija dogovorili, lahko pa na podlagi mogočih modelov sklepamo kakšne bodo posledice Brexita.

V zaključni strokovni nalogi preverjam hipoteze in odgovarjam na raziskovalna vprašanja povezana s sledečimi opažanji. Glavni razlog za izstop Velike Britanije so predvsem pretirana regulacija iz strani EU, povečano število migracij ter omejitve sklepanja trgovinskih sporazumov z ostalimi poleg evropskega. Izstop Velike Britanije iz EU bo pustil posledice na vseh sektorjih gospodarstva. Makroekonomski učinki Brexita so tako pozitivni kot negativni. Pogajanja Velike Britanije z EU bodo dolgotrajna in sporazum o prihodnjem sodelovanju morebitno ne bo sklenjen še kar nekaj let.

Raziskovalna vprašanja na katera bom v zaključni strokovni nalogi odgovarjala so: Ali bo imela odločitev Britancev za izstop iz EU pozitivne ali negativne posledice? Na katerih področjih so učinki Brexita najbolj opazni? Kateri Brexit model je najbolj verjeten za Veliko Britanijo?

Glavna **predpostavka** zaključne strokovne naloge, ki jo bom sprejela ali zavrnila je ta, da je bila odločitev Britancev za izstop iz EU na dolgi pravi in bo pustila pozitivne posledice.

Druga predpostavka je, da bo Brexit na Veliko Britanijo pustil predvsem ekonomske posledice (kakšne te bodo je odvisno od sporazuma ki ga bodo sprejele Velika Britanija in

EU), na socialno življenje Britancev pa ne bo imelo velikega vpliva. Tretja predpostavka je, da bo Velika Britanija lahko sprejela tak model, ki bo še vedno omogočal močno vez z EU, a jim hkrati zagotavljal zeleno svobodo. Tema Brexita je zelo obširna in pokriva veliko morebitnih raziskovalnih vprašanj ter posledic v različnih sektorjih in državah, a sem se zaradi omejitve svojega dela želela predvsem osredotočiti na posledice ki so morebitno že ali pa še bodo doletele Veliko Britanijo.

Pri pisanju zaključne strokovne naloge sem uporabljala deskriptivno metodo pisanja, saj sem s teoretičnega vidika najprej opisovala pojme, ki so povezani z izstopom Velike Britanije. Uporabljala sem tudi metodo komparacije med možnimi modeli Brexita. Pri tem sem uporabljala strokovne in znanstvene članke ter članke iz spletnih publikacij.

Pri analitičnem pristopu sem zbirala statistične podatke, ki jih pripravljajo organizacije kot so Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj (angl. *Organisation for Economic Co-operation and Development*, v nadaljevanju OECD), Konfederacija britanske industrije (angl. *Confederation of British Industry*, v nadaljevanju CBI), Urad za državno statistiko (angl. *Office for National Statistics*, v nadaljevanju ONS) ter Eurostat.

V prvem poglavju sem na kratko opisala Združeno kraljestvo ter njegove najpomembnejše panoge (storitveni sektor, kmetijstvo, industrijski sektor), nato sem na kratko opisala nastanek EU zaradi lažje umestitve Velike Britanije v celotno zgodbo. Zgodovini EU so sledili začetki in vse pomembne mejnice Velike Britanije v EU.

V drugem poglavju sem na kratko predstavila spremembe, ki jih je leta 2009 prinesla Lizbonska pogodba (European Union, 2007) ter opisala kar predstavlja 50. člen, ki je Veliki Britaniji sploh omogočil izstop, temu pa so sledili razlogi, zakaj je sploh prišlo do tega da je Velika Britanija želela izstopiti. Naslednja točka govori o temu, kako je do referendumu prišlo, o pismu predsednika Tuska ter o vseh formalnih in neformalnih pogajanjih. Nato sledijo dogajanja po referendumu ter kakšna bodo nadaljnja pogajanja.

Naslednje poglavje so potencialni modeli Brexita, ki imajo možnost da se zgodijo, bodisi bo to FTA pristop, švicarski stil bilateralnih sporazumov, norveški stil EEA sporazuma, MFN pristop ali pa turški stil carinske unije. Nato sem jih na kratko razložila ter argumentirala kateri bi bili najbolj primerni za Veliko Britanijo na podlagi želj, ki jih je izrazila premierka Theresa May.

V zadnjem poglavju nato predstavim vse posledice, ki jih bo imel izstop iz EU na Veliko Britanijo, vse od socialnih posledic (delo, prebivališče, zdravstvo), finančnih pogledov (upad funta, finančne storitve, tuje investicije), kmetijstva, migracij ter regulacije in liberalizacije.

1. VELIKA BRITANIJA IN NJENA ZGODOVINA

1.1 Institucionalna struktura Združenega Kraljestva

Združeno Kraljestvo je sestavljeno iz Anglije, Walesa, Škotske (skupaj tvorijo Veliko Britanijo) ter Severne Irske. Glavno mesto Velike Britanije je London, površina je 241.752 km², število prebivalcev pa je kar 64.875.165, kar je po podatkih 12,8 % skupnega prebivalstva v EU (Eurostat, 2016). Politični sistem države je parlamentarna monarhija, temelji pa na statutu in običajnem pravu (nima napisane ustave) z izjemo Škotske, ki ima svoj pravni sistem (Boden, 2004, str. 503).

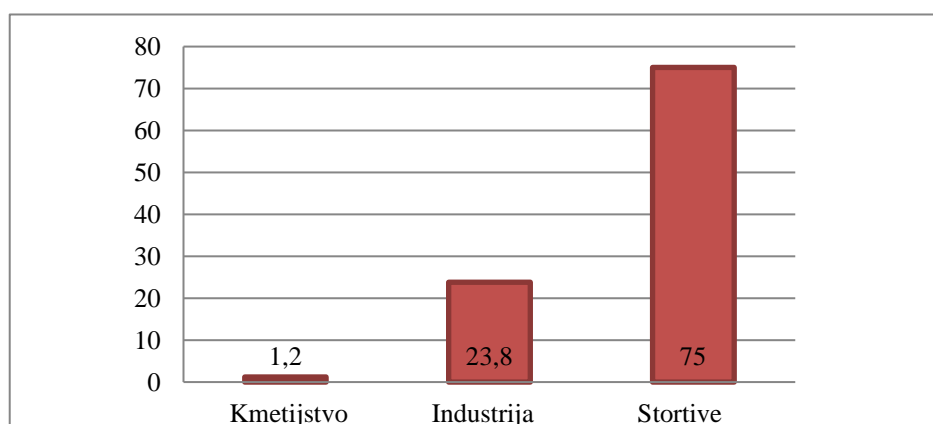
Vodstvo države je že leta 1952 prevzela kraljica Elizabeta II, premier Velike Britanije pa je Theresa May, ki je 13. julija nadomestila Davida Camerona. Velika Britanija je tretje največje gospodarstvo v Evropi ter vodilni finančni in trgovski center (Forbes, 2016).

Ima tesne povezave z drugimi članicami EU, kar pa je sedaj ogroženo zaradi njenega morebitnega izhoda. Velika Britanija ima zelo razvito tržno gospodarstvo ter veliko rudnih bogastev (premog, nafta, zemeljski plin). Vodilni uvozni trgi v Veliki Britaniji so Nemčija, Kitajska ter Združene države Amerike (v nadaljevanju ZDA). Izvozni trgi pa so ZDA, Nemčija in Švica (Evropska Unija, 2015).

1.2 Bruto domači proizvod

Bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP) Velike Britanije je eden izmed najvišjih v EU in je v letu 2016 znašal 2.649.893 milijard dolarjev in je po državah v EU drugi največji (prehiteva ga le Nemčija), v svetu pa je po vrsti že peti. BDP EU znaša 14.819.583 milijard evrov, to pa pomeni, da BDP Velike Britanije predstavlja kar 16 % BDP-ja EU.

Slika 1: Struktura BDP-ja Velike Britanije po sektorjih (v %)

Vir: Economy Watch, England Economy, 2010, tabela 2.

Za primerjavo lahko damo Rusijo, ki je po površini dosti večja država, a je njen nominalen BDP dosti manjši saj znaša 1.267,75 milijard dolarjev. Visok BDP je tako dober pokazatelj zdrave ekonomije in življenjskega standarda v Veliki Britaniji (International Monetary Fund, 2016).

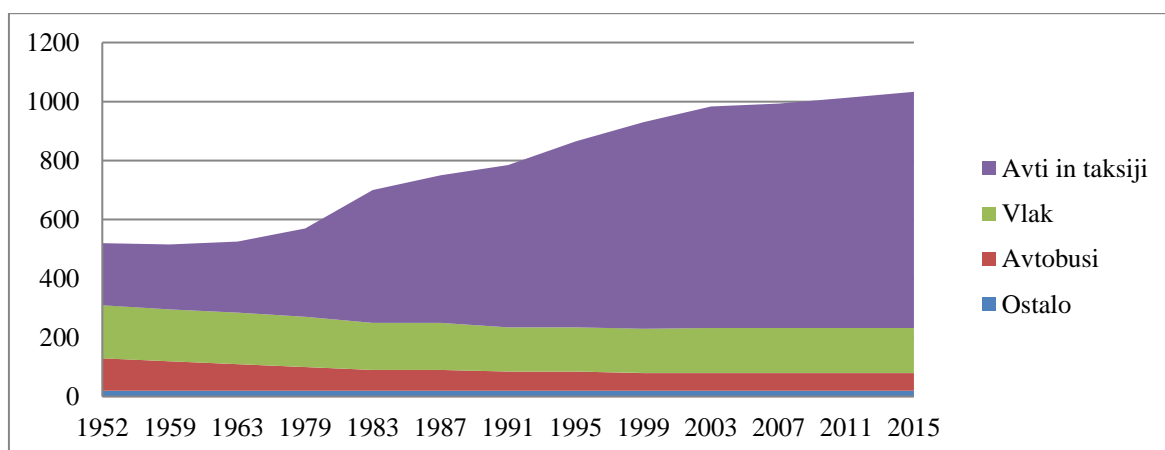
1.2.1 Storitveni sektor

Kot je razvidno na sliki je večji del strukture BDP storitveni sektor, ki ustvari skoraj 80 % BDP-ja kar je skoraj enak procent njihove delovne sile (Office for National Statistics, 2016). Kot glavne storitvene dejavnosti se štejejo zavarovalništvo, bančne ter finančne storitve. Po podatkih sodeč je London največji finančni trg v Evropi, Velika Britanija pa na splošno globalno zagotavlja največ finančnih storitev. Velika Britanija je pridobila veliko konkurenčnih prednosti in zagotavlja veliko finančnih storitev po svetu zaradi spretnosti in izkušenj ljudi, ki delajo v tej industriji. Zaradi njihovega uspeha britanske finančne storitve prispevajo največje davčne prihodke v kateremkoli sektorju (SPIRIT Slovenija, javna agencija, 2017).

1.2.2 Industrijski sektor

Industrijski sektor predstavlja 20 % strukture BDP-ja, panoge ki sestavljajo ta sektor pa so strojna, kemična in transportna industrija. Transport je ena izmed glavnih panog v industrijskem sektorju in v letu 2015 je dosegel vrednost 68,2 milijard evrov. Cestni transport predstavlja 85,1 %, letalski transport 8,6 %, železniški transport 4,0 %, pomorski transport pa 2,3 %.

Slika 2: Transport oseb v Veliki Britaniji od leta 1952 do leta 2015 (v km)

Vir: Government UK, Department for Transport, Transport statistics Great Britain, 2016, tabela 1.

Po podatkih iz leta 2016 je znašal potniški promet v kilometrih 793 milijard (največji obseg, ki je bil kadarkoli izmerjen), promet z avtobusnimi prevozi je znašal 5 milijard in se

je od leta 1950 krepko zmanjšal. Železniški promet je znašal 252 milijonov in je prav tako največji obseg kadarkoli izmerjen, letalski promet pa je znašal 20,5 milijonov kar pa pomeni 3 % rast iz leta 2014 (Government UK, Department for Transport, 2016).

1.2.3 Kmetijstvo

Le 1 % pa sestavlja kmetijstvo, ki se je v zadnjih 30 letih zelo spremenilo. Kmetijstvo je nekoč zaposlovalo veliko ljudi ampak sedaj lahko le malo ljudi vodi veliko kmetijo s tisoči hektarjev. Britansko kmetijstvo je pod velikim pritiskom zaradi vse večjega oglaševanja ekološkega kmetijstva, zato bodo morali nekaj spremeniti. Ekološko kmetijstvo ne uporablja umetnih kemikalij, ki lahko poškodujejo okolje in zdravje ljudi in njegova popularnost je v zadnjih letih strmo narasla. Pridelki, ki so najbolj pogosti so pšenica, ječmen, oves, krompir, sladkorna pesa, zelenjava, sadje ter seme oljne repice. Kot proizvodi živalskega izvora pa so najbolj pogosti perutnina, jagnjetina, govedo, mleko, meso ter jajca (Barrow, 2014).

1.3 Nastanek Evropske Unije

Cilj povezovanja in tesnejšega sodelovanja med državami Evrope se je začel uresničevati po koncu druge svetovne vojne, do takrat je bila evropska celina vojskovališče. Po koncu vojne se je veliko ljudi strinjalo, da je evropska raznolikost in neorganiziranost pripeljala do nacizma in fašizma. V Evropi so se začele vrstiti pobude za oblikovanje mednarodnih organizacij, ki bi vzpostavile neko ravnotežje med zahodom in vzhodom (Ješovnik, 2000, str. 12).

Spomladi leta 1950 je francoski minister Robert Schuman predstavil načrt o prihodnjem sodelovanju med Francijo in Nemčijo, bistvo načrta pa je bilo, da premog in jeklo, ki sta bili glavni surovini in sta veljali za steber gospodarske moči postavijo pod skupni nadzor. S tem sta državi del nacionalne suverenosti podredili višji stopnji, kar je pomenilo temelje za prihodnjo združeno Evropo. Schumanov predlog so podprle Belgija, Francija, Italija, Nemčija, Luksemburg ter Nizozemska in 18. aprila 1951 je v veljavo stopila Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo (v nadaljevanju ESPJ) oziroma Pariška pogodba. Države članice so želele povečati gospodarsko rast, ustvariti nova delovna mesta, regulirati cene ter dvigniti življenjski standard ter ustvariti stabilno neodvisno gospodarstvo (Jerman & Vidic, 2012, str. 524).

Pričakovanja ESPJ so bila zelo velika, a jih gospodarski učinki niso upravičili. Glavni razlogi so bili ponesrečeno izbrane glavne panoge (premogovništvo in jeklarstvo sta namreč po nekaj letih že znašli v krizi), centralizirano upravljanje skupnosti ter avtoritarno vodenje oblasti predsednika Visoke oblasti Jeana Moneta (želel je poseči na področje nacionalne suverenosti kar je imelo negativen učinek) (Alter & Steinberg, 2007, str. 5–6).

Izkušnje ESPJ pa so pripeljale do razprav o mogoči širitvi delovanja Skupnosti na preostale gospodarske panoge in to naj bi omogočila Evropska gospodarska skupnost (v nadaljevanju EGS). Pogodba, v katero je bilo vključenih šest držav, je bila podpisana 25. marca 1957 v Rimu (Rimska pogodba), sočasno pa se je oblikovala tudi Evropska skupnost za atomsko energijo (Euratom). Z začetkom EGS so bile odpravljene vse ovire za izmenjavo blaga, zaradi česar se je močno povečala konkurenca na trgu, države so poenotile uvozne carine za blago iz tretjih držav in velik delež sredstev so namenili skupni kmetijski politiki, razdeljevala je tudi subvencije za pomoč manj razvitim državam v Skupnosti. Leta 1965 je bila podpisana pogodba o združitvi, s katero se je uredila združitev vseh treh izvršilnih organov – Visoke oblasti ESPJ, Komisije EGS ter Komisije Euratom. Leta 1973 je prišlo do prve širitve evropskih skupnosti, državam ustanoviteljicam so se namreč pridružile še Irska, Velika Britanija ter Danska, v letu 1981 se nato pridruži še Grčija, tretji širitvi pa se kasneje pridružijo še Španija in Portugalska v letu 1986 (Jerman & Vidic, 2012, str. 524–525).

Februarja 1992 so predsedniki vlad in držav članic v Maastrichtu podpisali Pogodbo o Evropski Uniji (v nadaljevanju PEU) oziroma Maastrichtsko pogodbo, ki je prinašala veliko novosti (European Union, 1992).

Sestavljena je bila iz treh stebrov. Prvi steber je še vedno izhajal iz predhodno določenih in veljavnih pogodb EGS (skupno notranje delovanje trga), drugi steber je pomenil skupno zunanjo in varnostno politiko, tretji steber pa je govoril o sodelovanju na področju notranjih zadev in pravosodja. Okrepljena je bila tudi vloga EGS, ki se je preimenovala v Evropsko skupnost (v nadaljevanju ES). PEU je tudi poskrbela za to, da se vzpostavi državljanstvo EU (vsem državljanom je omogočena naselitev v katerikoli državi članici), utrdilo se je načelo subsidiarnosti, razširilo se je sprejemanje odločitev s kvalificirano večino v Svetu ministrov, ustanovil pa se je tudi kohezijski sklad (Ješovnik, 2000, str. 29–31).

Leta 1997 je bila podpisana Amsterdamska pogodba (European Union, 1997), ki je pomenila korak v smeri učinkovitejšega sistema, predstavila je le dopolnitev že obstoječih pogodb in jih ni zamenjala. Amsterdamska pogodba je prav tako temeljila na treh stebrih, ki pa jih je bolj konsolidirala. Osredotočala se je predvsem na človekove pravice in demokratična načela v državah članicah. Pogodba je sicer pokrila dosti pomanjkljivosti in je pomenila velik korak za integracijo, a mnogo področij je še vedno potrebovalo popravke (Ješovnik, 2000, str. 35).

V letu 1998 je bila ustanovljena Evropska centralna banka, ki je skrbela za delovanje plačilnih sistemov držav članic ter izvajanje denarne politike EU. 1. januarja 2002 stopi v obtoke evro, ki nadomesti nacionalne valute z izjemo nekaj članic (Velika Britanija,

Švedska in Danska), ki so si zagotovile poseben položaj za ohranitev nacionalne valute (Nello, 2009, str. 39). Po napornih pogajanjih je bila tako decembra 2001 podpisana Pogodba iz Nice (European Union, 2001), ki je vnesla nekaj institucionalnih sprememb, ki naj bi omogočile učinkovito delovanje institucij v razširjeni uniji. V letu 2004 je nato sledila največja širitev v zgodovini, saj je EU medse sprejela kar deset držav od katerih je večina izhajala iz nekdanjih komunističnih in socialističnih političnih režimov (Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija). V istem letu je prišlo do nove pogodbe – Pogodba o ustavi za Evropo, ki je bila podpisana 29. oktobra istega leta v Rimu, že leto kasneje pa je pogorela na referendumih v Franciji in Nizozemskem. Pogodba je nadgrajevala dosedanje evropske pravne akte in hkrati ohranjala dovolj pravne raznolikosti. Razlogov zakaj se pogodba ni ohranila je veliko, eden izmed teh pa je zapletenost in težka razumljivost, obsežno besedilo je imelo namreč 448 členov (Jerman & Vidic, 2012, str. 527–528).

Sledilo je obdobje razmisleka, ki se je končalo leta 2007 z novo pogodbo imenovano Lizbonska pogodba (European Union, 2007). Pogodba je bila sicer sprejeta že oktobra 2007, a je zaradi odklonov in skeptičnosti držav stopila v veljavo komaj 1. decembra 2009. Lizbonska pogodba ni ustava, ampak je spremenila oziroma nadomestila obstoječe pogodbe (PEU in Pogodbo o ustanovitvi Evropske Skupnosti). V primerjavi z ostalimi pogodbami daje ta večjo vlogo Evropskemu parlamentu in nacionalnih parlamentom, zagotavlja večje možnosti izražanja mnenja državljanov ter omogoča boljši pregled nad pristojnostmi na evropski kot tudi na nacionalni ravni (Jerman & Vidic, 2012, str. 527–528).

1.4 Zgodovina Velike Britanije v Evropski Uniji

Velika Britanija je bila že od vsega začetka velik nasprotnik združevanju evropskih držav, saj je bila proti prenosu nacionalne suverenosti na organe zunaj države. Ni bila privrženka odkrite velike vloge Francije v EGS ter tudi skupne kmetijske politike, a istočasno si je prizadevala za posebno vlogo v Evropi. Videla se je kot velesilo nove ureditve in ne le kot del združene Evrope (Nello, 2009, str. 18).

Istočasno z oblikovanjem ESPJ in nastankom EGS leta 1957 je Velika Britanija predstavila alternativo – njen model je temeljil na oblikovanju prostotrgovinskega območja za vse industrijske izdelke. Britansko idejo so podprle Avstrija, Danska, Islandija, Norveška, Portugalska, Švedska in Švica, pozneje pa so se jim pridružile še Finska, Islandija in Lichtenstein. Leta 1960 so tako podpisale sporazum o ustanovitvi Evropskega združenja za prosto trgovino (angl. *European Free Trade Association*, v nadaljevanju EFTA). EFTA ni imela nobenih subvencij in denarnih pomoči, za vsako odločitev pa so se morale strinjati vse države članice. EFTA je bila od začetka dokaj konkurenčna, saj je bilo njeno delovanje dosti bolj preprosto in cenejše (Boden, 2004, str. 544). A na koncu se je izkazalo, da

velikih pričakovanih držav članic ni bilo možno doseči in tekmovanje med EGS in EFTA se je na koncu slabo končalo za EFTO. Večji razlog je bil tudi ta, da je bila članica EGS Nemčija, ki je bila zelo pomembna gospodarska sila. V EFTI je veljala večja svoboda, a v EGS se je dogajalo ravno nasprotno. V strahu pred izolacijo je Velika Britanija izstopila iz EFTA, britansko gospodarstvo je postajalo tudi zelo odvisno od dogodkov v celinski Evropi (Boden, 2004, str. 107).

Velika Britanija je zaprosila za članstvo v EGS, ampak ga je zavrnil francoski predsednik Charles de Gaulle predvsem zaradi odnosov med Veliko Britanijo in ZDA. De Gaulle se je želel namreč oddaljiti od ameriške jedrske tehnologije in prevzeti bolj samostojno vlogo pri oblikovanju evropskih obrambnih sposobnosti. Tako Francija vložila veto na članstvo Velike Britanije v EGS, kar popolnoma zaustavi proces še za ostale članice, ki so se želele priključiti (Norveška, Danska, Irska). Leta 1967 Velika Britanija ponovno vložila vlogo za članstvo in pogajanja se leta 1973 končajo z vstopom Velike Britanije v EGS (Boden, 2004, str. 107).

Leta 1992 se podpiše Maastrichtska pogodba, ki je uresničila koncept popolne uveljavitve skupnega trga (prost pretok kapitala, ljudi, blaga) ter skupno ekonomsko in monetarno unijo (Ješovnik, 2000, str. 31).

V Veliki Britaniji je bila narejena velika stroškovno učinkovita raziskava, ali naj prevzame evro kot svojo valuto ali ne. Odločitev naj bi bila sprejeta na podlagi petih ekonomskih testov. Prvi test je bil konvergenca – ali so poslovni krogi in ekonomske strukture dovolj kompatibilne, da lahko Velika Britanija živi udobno s povprečno obrestno mero. Naslednji test je bil fleksibilnost Velike Britanije soočanja s problemi, sledile so investicije – ali bi evro ustvaril boljše pogoje za podjetja, da dolgoročno investirajo v Veliko Britanijo. Četrti test je bil kako bi evro vplival na finančne storitve Londona, ne nazadnje pa so ugotavljali še kako bi evro vplival na rast, stabilnost in trajanje služb. Težki sklepi so bili predstavljeni v letu 2003 in so bili razmeroma pesimistični, veliko Britancev je bilo tudi odkrito proti zamenjavi valute, zato posledično Velika Britanija ni prevzela evra (Nello, 2009, str. 236).

2. IZSTOP VELIKE BRITANIJE

2.1 Lizbonska pogodba in njene spremembe

Lizbonska pogodba je prinesla veliko sprememb, s katerimi naj bi bila EU bolj demokratična, učinkovitejša ter preglednejša, državljanje naj bi bolj seznanjala s tem kar se dogaja na evropski ravni, Evropi pa dajala odločnejši glas v svetu. Če na kratko povzamemo katere spremembe vsebuje Lizbonska pogodba (European Union, 2007):

- Evropski parlament in Svet ministrov veliko več odločata skupaj, torej imamo od evropskih poslancev katere neposredno izvolimo večjo korist, saj vplivajo na sprejemanje zakonodaje in proračun EU;
- z novo državljansko pobudo lahko že milijon državljanov iz več držav članic pozove Evropsko komisijo naj pripravi nov predlog za določeno politično področje;
- Evropski svet bo dobil predsednika, ki bo izvoljen za največ pet let;
- priznava pravice, svoboščine in načela iz Listine o temeljnih pravicah, ki je postala pravno zavezujoča;
- uveden bo sistem zgodnjega opozarjanja;
- zaradi boljšega odločanja bodo zasedanja Sveta ministrov javna, potrebna bo podpora 55 % držav članic ki bodo predstavljale vsaj 65 % evropskega prebivalstva, temu pravimo kvalificirana večina in zagotavlja dvojno legitimnost;
- določba, da lahko države članice izstopijo.

Zadnja alineja je razložena v 50. členu Lizbonske pogodbe (European Union, 2007). V prvem členu je navedeno, da se vsaka država članica lahko odloči za izstop iz EU. Drugi člen navaja, da mora država članica o izstopu obvestiti Evropski svet o njenih namenih, ta pa ji potem da smernice s katerimi se bo pogajala z EU. Dogovor se nato pogaja v skladu s členom 218 Pogodbe o delovanju Evropske Unije, nato pa se sklene sporazum v imenu EU s strani Sveta Evrope, ki odloča s kvalificirano večino po odobritvi Evropskega parlamenta (European Union, 2007).

V tretjem členu je napisano, da se pogodba preneha z dnem začetka veljavnosti o izstopu oziroma dve leti po uradnem obvestilu iz drugega odstavka, razen če se Evropski Svet skupaj z državo članico soglasno odloči o podaljšanju pogodbe. V četrtem členu je razloženo, da se član Evropskega sveta ali Sveta EU, ki predstavlja državo članico ki izstopa ne udeleži razprav ali sodeluje v kakršnihkoli odločitvah ki se tega tičejo. Peti člen pa navaja da za državo članico, ki se spet želi pridružiti EU velja postopek iz člena 49 (European Union, 2007).

Na podlagi tega člena si Velika Britanija pridržuje vso pravico do izstopa iz Evropske Unije, a še vedno mora biti njen izstop odobren s kvalificirano večino, kar pomeni 72 % preostalih držav EU, ki predstavljajo 65 % populacije (European Union, 2007).

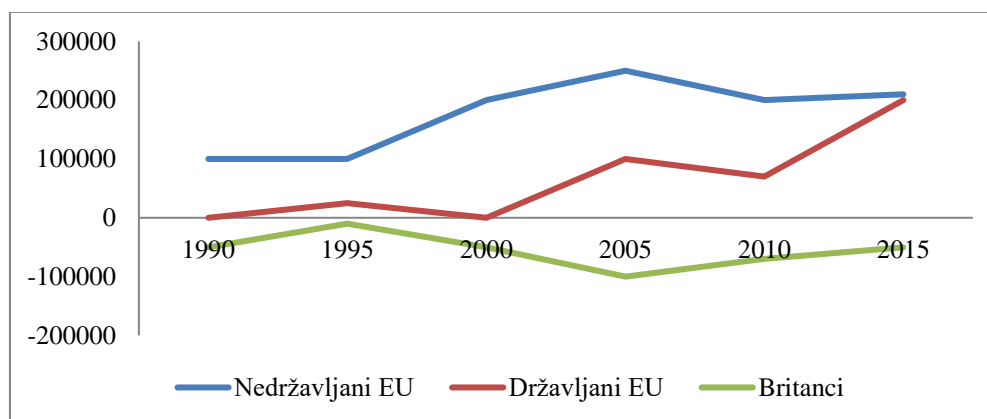
2.2 Razlogi za izstop

Velika Britanija je bila že od nekdaj mnenja, da ima EU veliko preveč pravil za poslovanje in zaračuna veliko preveč denarja za članarine za to kar daje v zameno. Skupna finančna sredstva EU za Združeno kraljestvo so bila 7,458 milijarde evrov, skupni prispevek

Združenega Kraljestva v proračun EU pa je bil 18,209 milijarde evrov (Evropski parlament, 2015).

Omenjeni sta bili tudi suverenost in demokracija ter to, da želijo da Velika Britanija dobi nazaj popolno kontrolo nad svojimi mejami in zmanjša število ljudi, ki prihajajo v Veliko Britanijo delati in živeti, kar je bil v zadnjih letih velik problem zaradi velikega porasta v številu migracij. V zadnjih dveh letih se je število migracij povečalo na približno 160.000 do 190.000 tisoč ljudi na leto. Približno 3,2 milijona ljudi, ki živi v Združenem kraljestvu je državljanov druge države EU (5 % populacije Velike Britanije) (Office for National Statistics, 2016), približno 2,3 milijona prebivalcev drugih držav pa tam dela (7 % zaposlenih ljudi, kar je do sedaj največji odstotek)(Office for National Statistics, 2017). Večina ljudi se v Združeno kraljestvo preseli zaradi dela, iskanja službe, študija ali da se pridruži nekemu, ki se bo tam preselil.

Slika 3: Migracije po državljanstvu od leta 1990 do leta 2015

Vir: J. O'Leary, *EU immigration to the UK*, 2017, tabela 1.

Eno od glavnih načel članstva EU je »prosto gibanje«, kar pomeni, da ne potrebuješ vizuma, da lahko živiš v drugi državi EU. Kampanja »*The leave*« je tudi poudarjala idejo o tesnejši zvezi med državami članicami, kar se pomika proti kreaciji Združenih držav Evrope (O'Leary, 2017).

2.3 Pred referendumom

Razmišljanje o izstopu iz EU se je dejansko začelo že poleti leta 2015, predsednik vlade Združenega Kraljestva David Cameron je predstavil načrte za referendum o članstvu v EU, Evropski svet pa je odločil da se bodo o tem dogovarjali na zasedanju decembra. 7. decembra je predsednik Donald Tusk na Evropski Svet naslovil pismo o referendumu o morebitnem izstopu Združenega Kraljestva iz EU. Glavne štiri točke v pismu so se nanašale na (Evropski svet, 2015):

- odnose med državami članicami in nečlanicami evrskega območja: dogovor, ki naj bi temeljil na sklopu načel s katerim bi si zagotovili nadaljnji razvoj in učinkovitost evrskega območja ter istočasno preprečili kakršnokoli diskriminacijo do držav članic ki niso v evro območju;
- boljše pravno urejanje in razbremenitev podjetij ob hkratni ohranitvi visokih standardov;
- suverenost; nekatere države si zaradi koncepta »tesnejše zveze med narodi« želijo globokega povezovanja, nekatere si tega ne želijo in to je treba spoštovati;
- socialne ugodnosti ter prosto gibanje oseb, kako bi preprečili zlorabe na tem področju ter nekatere reforme v zvezi z otroškim dodatkom.

Na zasedanju 17. decembra 2015 so se udeleženci Evropskega sveta dogovorili, da bodo rešitve za štiri področja, ki jih je predsednik omenil v pismu poiskali do naslednjega zasedanja v februarju. Predsednik Tusk se je 2. februarja 2016 sestal s predsednikom vlade in mu predstavil predlog nove ureditve, ki je bil podlaga za pogajanja o kompromisu z vsemi 28 državami članicami in dosego dogovora na ponovnem zasedanju Evropskega sveta. Predlog nove ureditve je na kratko povedal tole (Evropski Svet, 2016a):

- ekonomsko upravljanje: za izpolnitev cilja iz pogodb za vzpostavitev ekonomske in monetarne unije katere valuta je evro je potrebno poglobljanje, za tiste države članice ki pa nimajo evra kot svojo valuto pa bodo ukrepi prostovoljni, prepovedana je diskriminacija med državami članicami glede valute, ki je zakonito plačilno sredstvo v državi članici;
- konkurenčnost: ustrezne institucije EU si bodo prizadevale okrepiti notranji trg, hkrati pa bodo sprejele konkretne ukrepe za boljšo pripravo zakonodaje ki je ključna za izvedbo teh ciljev;
- suverenost: koncept »vse tesnejše zveze« med narodi Evrope je mišljen kot spodbujanje, zaupanje in razumevanje med narodi, ki živijo v odprtih in demokratičnih družbah, tega torej ni možno enačiti z integracijo, ta sklic torej ne spreminja ne meja pristojnosti Unije, ki jih ureja načelo prenosa pristojnosti, ne uporabe pristojnosti Unije ki jo urejata načeli sorazmernosti in subsidiarnosti;
- socialnovarstveni prispevki in prosto gibanje: prosto gibanje delavcev v Uniji je sestavni del notranjega trga in zaradi razlik na ravni plačil so določene članice bolj vabljuje kot druge in to ni posledica dobro delujočega sistema zato je prav, da se to upošteva, če negativno vpliva na določeno državo članico.

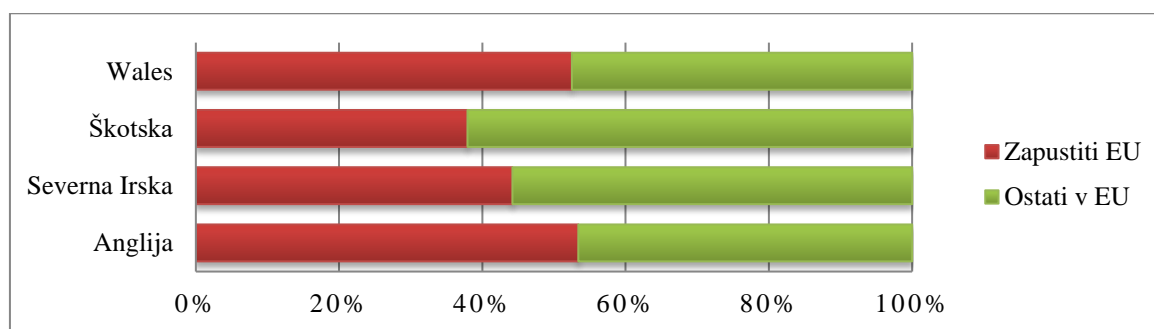
Po objavi predloga so se nadaljevala posvetovanja s predsednikom vlade, z odposlanci in predstavniki 28 držav članic, z Evropskim parlamentom ter z drugimi voditelji EU. Po intenzivnih pogajanjih so se voditelji EU sestali 18. in 19. februarja 2016, kjer so dosegli dogovor ki je okrepil poseben položaj Velike Britanije v EU. Ta sklep je pravno zavezujoč in nepreklicen. Velika Britanija ima pravico da (Evropski Svet, 2016a):

- ne sprejme evra in kot svojo valuto ohrani britanski funt,
- ne sodeluje pri odločbah schengenskega pravnega reda,
- izvaja kontrolo oseb na mejah,
- se sama odloči ali bo sodelovala pri ukrepih na področju pravice, svobode in varnosti,
- s 1. decembrom 2016 preneha z uporabo velike večine aktov in določb Unije na področju pravosodnega sodelovanja pri kazenskih zadevah, ki so bili sprejeti pred začetkom veljavnosti Lizbonske pogodbe.

2.4 Po referendumu

Referendum se je zgodil 23. junija 2016 in odločitev za izstop je bila sprejeta na tesno, 51,9 % je glasovalo za, 48,1 % pa proti, glasovalo pa je približno 30 milijonov ljudi (BBC, 2016).

Slika 4: Odstotki glasovanja razdeljeni po državah

Vir: BBC, EU referendum, 2016.

Predsednik Tusk je v skupni izjavi dejal, da odločitev Britancev obžaluje, a jo spoštuje saj je proces v katerem so sodelovali svoboden in demokratičen. Nova ureditev, ki je bila sprejeta 18. in 19. februarja 2016 torej ni začela učinkovati zaradi rezultata referenduma. Evropski svet se je nato znova sestal 28. junija 2016 kjer je tekla razprava o rezultatu referenduma, kjer so prišli do skupnega jezika da je treba počakati nekaj časa da se vse skupaj pomiri. Po neformalnem srečanju decembra 2016 so se voditelji dogovorili o postopku za prihodnja pogajanja o Brexitu (Evropski svet, 2016b).

Pogajalski postopek se začne s tem ko Velika Britanija uradno obvesti Evropski svet o svoji nameri tako da sproži 50. člen kar je britanska premierka Theresa May naredila 29. marca 2016. Nato 27 voditeljev držav članic sprejme smernice za pogajanja, ki se bodo v pogajalskem postopku lahko še spreminjala. Svet za splošne zadeve pooblasti začetek pogajanj. Svet sprejme pogajalske smernice o vsebini in institucionalni ureditvi ter za pogajalca EU imenuje Komisijo, ki se pogaja v imenu sedemindvajsetih držav (glavni pogajalec je Michael Barnier). Svet ter njegova telesa bodo zagotovili, da bodo pogajanja

potekala tako kot je bilo določeno s smernicami ter bodo zagotovili usmeritve za Komisijo (Evropski svet, 2016b).

Že od začetka Brexita pa so se začela vprašanja o temu kako bo na nastalo situacijo odreagirala Škotska, ki je v letu 2014 že imela referendum o neodvisnosti oziroma izstopu iz Združenega Kraljestva. Referendum se je končal skoraj neodločeno, 44,7 % je glasovalo za neodvisnost, 55,3 % ljudi pa je glasovalo proti neodvisnosti (Guardian Media Group, 2014).

Zaradi tako tesnih rezultatov referenduma o neodvisnosti Škotske je večina predvidevala, da se bo v kratkem zgodil nov, a nihče ni pričakoval, da se bo škotska premierka Nicola Sturgeon za to odločila sredi Brexita. Škotska premierka se je za tako potezo odločila zaradi zaščite škotskih interesov in na drugem referendumu bo Škotom ponudila zelo objektivno izbiro: ali Brexit z Veliko Britanijo ali neodvisno Škotsko (seveda še vedno v EU). Theresa May je na to odgovorila da »sedaj ni čas za drugi referendum in bi morali vložiti vso energijo v pogajanja med Veliko Britanijo in EU ter se osredotočiti na to, da dobimo ugoden dogovor, ki bo ustrezal vsem« (Stewart, Walker, & Carell, 2017).

3. MODELI BREXITA

3.1 Potencialni modeli Brexita

Vpliv Brexita je odvisen od tega kakšno razmerje bo imela Velika Britanija z EU in trenutno je okvirno postavljenih pet možnih modelov, ki bi se lahko zgodili. Tisti model, ki pa je politično koristen kar se tiče politične samostojnosti, je ekonomično najslabši in to je paradoks Brexita (Irwin, 2015). Najbolj verjetna modela sta švicarski ali prostotrgovinski sporazum (angl. *free trade agreement*, v nadaljevanju FTA).

Tabela 1: Modeli Brexita

Pristop najbolj priljubljene države (angl. <i>Most Favoured Nation</i>, v nadaljevanju MFN)	Prednost: ni potrebe po dogovarjanju za standarde in regulacije Slabost: Velika Britanija se mora soočiti z zunanjo carinsko tarifo, ki ima slab vpliv na trgovanje z EU, tako z izdelki kot s storitvami Razsodba modela: neskladen z liberalnim pristopom ki ga ima Velika Britanija do trgovanja
Pristop FTA	Prednost: Velika Britanija sprejme sporazum o prosti trgovini samostojno, nastane pa tudi razmerje med EU z Veliko Britanijo, ki je urejeno s sporazumom o prosti trgovini, ni tarifnih ovir Slabost: še vedno se bo morala prilagajati standardom in regulacijam Razsodba modela: verjeten model, a je vse odvisno od dogovora

se nadaljuje

Tabela 1: Modeli Brexita (nad.)

Turški stil carinske unije	Prednost: izogne se notranjim tarifnim oviram, saj prevzame veliko EU tržnih pravil Slabost: sektor carinskih unij je nepopoln, prevzeti mora zunanje tarife brez nekega zagotovila o dostopu do tretjih trgov Razsodba modela: slab kompromis za Veliko Britanijo
Švicarski stil bilateralnih sporazumov	Prednost: EU in Velika Britanija se dogovorita za veliko sporazumov, ki Veliki Britaniji omogočajo dostop do enotnega trga v specifičnih sektorjih, do prostotrgovinskega sporazuma se pogaja ločeno Slabost: možno je da Bruselj omeji določene sektorje Razsodba modela: možno, ampak ni atraktivno za EU
Norveški stil sporazuma-Evropski gospodarski prostor (angl. <i>European Economic Area</i>, v nadaljevanju EEA)	Prednost: Velika Britanija se pridruži EEA in ohrani poln dostop do skupnega trga s tem da mora še vedno upoštevati EU standarde in pravila Slabost: še vedno znatno prispeva v proračun EU in se ne more in ne more spremeniti migracijskih omejitev Razsodba modela: ne opredeljuje političnih problemov z EU

Vir: G. Irwin, *Brexit models*, 2015.

3.2 Idealen Brexit model

Theresa May je v intervjuju za Skynews povedala takole: »Hočem, da se je Velika Britanija zmožna sama pogajati za svoje trgovinske sporazume, ampak želim si tudi prosto menjavo z Evropo in da je čezmejna trgovina brez večjih trenj. To pomeni da nočem, da je Velika Britanija del skupne trgovinske politike in da smo vezani na skupno zunanjo tarifo. To so namreč elementi carinske unije, ki nam preprečujejo da si sami urejamo svoje trgovinske sporazume z ostalimi državami. A vseeno hočem da imamo carinski sporazum z EU, bodisi to pomeni da moramo sprejeti nov dogovor z EU ali da ohranimo le nekatere elemente« (May, 2017).

Novo razmerje, ki ga bo Velika Britanija sprejela z EU bi torej moralo biti tako, da zadovoljuje interese vseh sektorjev v gospodarstvu in obstaja šest načel s katerimi se strinjajo večinoma vsi (Confederation of British Industry, 2016):

1. Odnos brez ovir z največjim, najpomembnejšim in najbližjim trgovinskim partnerjem (EU).
2. Jasen načrt za ureditev, ki zagotavlja kakovost na kratki rok in pod vplivom dolgoročnih bilanc dostop in priložnost.
3. Sistem migracije, ki podjetjem omogoča dostop do znanja in dela ki jih potrebujejo za rast.
4. Prenovljeno osredotočanje na svetovno gospodarske odnose.
5. Pristop, ki štiti socialne in ekonomske koristi iz sredstev EU.
6. Gladek izstop iz EU brez večjih motenj.

3.3 Realen Brexit model

A dejstvo je, da Velika Britanija ne more imeti najboljše iz obeh svetov in velika verjetnost je, da EU ne bo tako zlahka popustila in se strinjala z dogovorom, ki ga bo Velika Britanija predlagala. V primeru, da Velika Britanija z EU ne uspe skleniti nobenega dogovora bo morala delovati po splošnih pravilih Svetovne trgovinske organizacije (v nadaljevanju STO). STO določa načela za mednarodno trgovino, ki veljajo za vse člane; nediskriminacija (MFN pravilo in pravilo nacionalne obravnave), vzajemnost, zavezujoče in izvršljive obveznosti, preglednost ter vrednost varnosti (World Trade Organization, b.l.).

Prednost tega bi bila to, da ni nobenega prostega gibanja oseb, prispevka v proračun EU ter možnost trgovinskih sporazumov s katerokoli državo. Res je, da bi s tem načinom Velika Britanija lahko »začela na novo« stran od vseh pravil EU in si sama urejala mednarodne sporazume (kot si želi premierka Theresa May), a imela bi tudi mnogo težjo pot do trgovinskih sporazumov, saj bi se povečale tarife kar posledično vodi k povišanju cen, to pa bi ogrozilo konkurenčnost Velike Britanije. V tabeli lahko vidimo povprečne stopnje tarif, ki bi jih imela Velika Britanija po Brexitu.

Tabela 2: Povprečne tarife

Kategorija	Povprečna stopnja tarife (v %)
Mlečni izdelki	39,9
Sladkor in slaščice	30,2
Pijače in tobak	40,0
Oblačila	11,0
Avtomobili	10,0
Tekstil	5,0
Kemikalije	5,0
Kava in čaj	5,0
Električni stroji	1,7

Vir: J. Prots, Potential post-Brexit tariff costs for EU-UK trade, 2016, tabela 4.

V primeru dogovora med EU in Veliko Britanijo pa bo pristop definitivno izhajal iz ene faze ekonomske integracije. Ekonomsko integracijo lahko definiramo kot pogodbo med državami, s katero države opredelijo področja gospodarskega sodelovanja z namenom odprave različnih ekonomskih in političnih ovir za razvoj medsebojnega delovanja

(Czinkota, 1994, str. 156). Integracija je definirana v petih korakih (Balassa, 1961, str. 36) in vsak ima svoje zahteve in omejitve glede trgovinskih ovir.

Prvi pristop, ki bi ga Velika Britanija lahko imela je FTA, kar pa pomeni prostotrgovinsko območje. Takšen pristop bi pomenil zmanjševanje trgovinskih ovir (uvoznih kvot ter tarif), ter delni dostop za storitve. Za razliko od carinske unije, ki je naslednja faza v integraciji, ne bi imeli skupne zunanje tarife kar je nekaj kar si Velika Britanija prizadeva odpraviti. FTA pristop bi pomenil, da se lahko Velika Britanija sama dogovarja za trgovinske sporazume z drugimi državami in ima istočasno tudi nekatere ugodnosti iz trga EU. Naslednja faza v ekonomski integraciji bi bila carinska unija, kjer velja prost pretok blaga brez zunanjetrgovinskih ovir – velja prepoved uvoznih in izvoznih carin ter uvedba skupne carinske tarife do tretjih držav. Tak sporazum bi bil za Veliko Britanijo v vsakem primeru neugoden (kljub prednostim kot so te, da ne bi prispevali v proračun EU in ne bi bilo prostega gibanja ljudi), saj veliko posluje tudi z državami ki niso članice EU, s tem pa bi bilo to oteženo zaradi uvoznih dajatev. Ene izmed večjih uvoznih partneric Velike Britanije sta med drugim Kitajska in ZDA (HM Revenue & Customs, 2017) in do sedaj so bili trgovinski dogovori z njimi enostavni, po Brexitu pa se bodo morali dogovarjati za nove sporazume in carinska unija z zunanjimi dajatvami k temu ne bi pripomogla.

Naslednji model bi bil tak, kot ga ima z EU Švica. Švica je namreč del EFTE a ne EEA (ta je bil ustvarjen leta 1994 z namenom razširitve določb EU na države EFTE). Lahko bi se reklo, da je švicarski model eden izmed najbolj kompliciranih, saj ima z EU o prosti trgovini sklenjeno vrsto sporazumov, ki ji omogočajo delen dostop do enotnega trga. Največji problem pri temu modelu pa nastane pri temu, da Velika Britanija ne bi imela popolnega dostopa do celotnega trga na področju storitev, ki pa so za Veliko Britanijo še posebej pomembne (bančni in finančni sektor). Tak model bi tudi še vedno pomenil, da mora prispevati v proračun EU (čeprav manj) ter upoštevati standarde in pravila EU, saj bi to pomenilo da je v notranjem trgu EU kjer veljajo 4 svobode (prost pretok blaga, gibanja oseb, kapitala ter opravljanja storitev) (Kumar & Kejžar, 2015).

To pa bi bilo v nasprotju z vsem kar si Velika Britanija prizadeva narediti. Kot svoje razloge za izstop so našli ravno pretirano regulacijo skupnega trga in predrago članstvo, saj so vedno več dajali v proračun EU kot pa prejeli, s tem modelom pa ne bi morali niti omejiti migracij, saj bi prost pretok delovne sile še vedno obstajal. Zadnji scenarij je tudi odnos, ki ga ima EU z Norveško, ki pa je za razliko od Švice vključena v EEA. Norveški stil je v bistvu nadgradnja švicarskega s tem, da bi imela Velika Britanija boljši dostop do storitev. Tak sporazum je v bistvu skoraj enak temu, kot da bi ostala v EU z razliko, da bi bila Velika Britanija celo na slabšem kot je bila, saj poleg tega ne bi imela besede pri oblikovanju pravil enotnega trga (Henley, 2016).

4. POSLEDICE BREXITA NA VELIKO BRITANIJO

4.1 Prebivališče ter delo

Britanska vlada ne želi dati trdnega zagotovila o temu, kakšen status bodo imeli EU državljani, ki trenutno živijo v Veliki Britaniji, a EU državljani ki tam živijo že več kot pet let imajo pravico do stalnega prebivališča. Pravice ostalih državljanov bodo predmet pogajanja v prihodnosti in za kakšen dogovor se bo Velika Britanija zmenila z EU. Enako velja za delo, vlada se lahko odloči za omejitve delovnih dovoljenj kar bi pomenilo da bi morali Britanci dobiti vizume za delo (Hunt & Wheeler, 2017).

4.2 Cene dobrin, upad funta

Ljudje, ki so že potovali izven Veliko Britanijo so lahko kaj kmalu ugotovili, da funti kupujejo manj evrov ali dolarjev po referendumu, saj je cena funta znatno upadla, kar pa dobiva deljena mnenja – nekateri menijo da je to pokazatelj da je bil Brexit napačna ideja, nekateri pa da je to dober znak.

Velika Britanija je nekaj časa nazaj odkrila način življenja prek svojih zmožnosti; sredstva se prodajajo kupcem v tujini, kar prinaša kapital v državo, s tem se pa izravnava plačilnobilančni primanjkljaj. To je do sedaj sicer delovalo, a prej kot slej se je to moralo končati – ali je to pred referendumom ali po referendumu, saj bi se v nasprotnem primeru deficit le še večal. Šibkejši funt bo pomenil cenejši izvoz in dražji uvoz, kar kot učinek devalvacije pomeni, da bo gospodarstvo manj odvisno od potrošnikov ter več od proizvajalcev. Nekateri še vedno menijo da šibkejši funt ne bo imel nobene koristi, a drugi so prepričani da se bo trenutni deficit zmanjšal zaradi večjega izvoza iz proizvodnih in storitvenih sektorjev, cenejše domače dobrine in storitve pa bodo nadomestile dražji uvoz. Res je da bodo dobrine in storitve za nekaj časa dražje za Britance a treba je gledati na dolgi rok kar je dejansko dobro za državo (Elliot, 2016).

4.3 Plače, brezposelnost

Delavci so prvič po dveh letih utrpeli padec plače, ko je inflacija prehitela rast plač. Rast plače se je namreč iz 2,6 % upočasnila na 2,4 %. Delavci se sedaj soočajo z dvojnimi udarcem- višje cene dobrin in počasnejša rast plač, a to je bil problem že kar zadnje desetletje in skrajni čas je, da je vlada sprejela ukrepe. A po drugi strani pa je prvič od leta 1975 brezposelnost tako upadla, stopnja brezposelnosti je v zadnjih treh mesecih namreč padla na 4,7 % (v letu 1975 pa je bila 4,6 %) (Office for National Statistics, 2016).

Tudi glede te tematike obstajajo deljena mnenja, a večinoma so ekonomisti mnenja, da je to dober znak in da Veliki Britaniji ne gre tako slabo – zaposlovanje je naraslo, plače so še

vedno visoke in več ljudi dela poln delovni čas kar je dobra novica za vse družine po Veliki Britaniji (Monaghan, 2016).

4.4 Zdravstvo, socialno varstvo, invalidi

Eno izmed področij, ki je utrpelo škodo še pred Brexitom, po njemu pa še toliko večjo je zdravstvo, ki je v letu 2017 v krizi. Kampanja, ki je bila za odhod Velike Britanije iz EU se je želela zavzeti za to, da se na teden nameni dodaten denar za Nacionalno zdravstveno službo (angl. *National Health Service*, v nadaljevanju NHS) a sedaj je daleč od tega. Po boju z vlado in moralo je sedaj pripravnost in zadržanje osebja zelo nizko (Campbell, 2016).

Razmerje zdravnikov na prebivalca je v Veliki Britaniji že tako eno izmed najnižjih med zahodnimi državami in dejstvo je da so na voljo le dve možnosti – ali dobiti več zdravnikov ali zmanjšati zahteve po NHS, ki je že tako zelo omejen zaradi velikega primanjkljaja. Zahteve bi se lahko zmanjšale s tem, da bi prenašali naloge zdravnikov na bolnišnično oskrbo, vendar pa je stopnja prostih delovnih zdravstvene nege 10 %, rezi na področju javnega zdravstva so povzročili padec številke patronažnega osebja in do leta 2020 bo primanjkovalo približno 10.000 zdravnikov splošne medicine (Economist Intelligence Unit, 2016).

Velika Britanija se na tuje zdravnike zanaša bolj močno kot katerakoli druga evropska država, saj ima več kot tretjino NHS zdravnikov in več kot petino medicinskih sester rojenih v tujini in sedaj je kot posledico Brexita omejila vstop v državo, ukinjene pa so bile tudi določene štipendije. NHS zdravstveno varstvo, ki je namenjeno vsem in je zastoj se je financiralo iz državnega obdavčenja je Veliki Britaniji dobro služilo 60 let, nastala pa je tudi stabilna medicinska delovna sila. Plače so bile zanesljive, redno so se povečevale in prišle so z velikodušnimi pokojninskimi paketi. To je zagotovilo varnost za zdravnike ter svobodo da sledijo poklicni poti brez nepotrebnih ovir ter močno spodbudo, da ostanejo v NHS. Tako se je ustvarila kakovostna delovna sila, ki je skrbela za pacientove interese in potrebe. Nova pogodba pa je porušila to stabilnost, saj sedaj zaradi manjšega števila zdravnikov pacienti ne dobijo tako dobre oskrbe, za vikende ni dovolj osebja, uničila se je stabilnost, pogodba pa je zdravnike pripeljala tudi do stavke, ki je tudi prva stavka v štiridesetih letih (Campbell, 2016).

Poleg ogroženega statusa tujih zdravnikov v Veliki Britaniji ima Brexit še eno morebitno zelo slabo posledico – kot vodja v farmacevtski trgovini in menjavi bo postala izoliran trg, ki ne more uporabljati dovoljenih poti za uporabo centraliziranih drog. Velika Britanija ne bi več imela nobenega vpliva na Evropsko agencijo za zdravila, regulatorja ki potrdi droge za uporabo v EU. Velika Britanija bo tako morala voditi ločene baze podatkov o farmacevtskih izdelkih na trgu, kar bo prineslo nekaj administrativnih stroškov. Leta 1995

je bil v Veliki Britaniji sprejet Zakon o diskriminaciji invalidov in je bil kasneje tudi razširjen na direktivo EU in te pravice veljajo za Veliko Britanijo dokler je v EU, zato se sedaj razumljivo dosti ljudi boji kaj se bo zgodilo po Brexitu. Tako je sedaj največje vprašanje kaj se bo zgodilo z osnovnimi človeškimi pravicami v zvezi z zdravstvom, socialnim varstvom ter pravicami invalidov, za katere so se potegovali toliko časa (Campbell & Butler, 2016).

4.5 Kmetijstvo

Kmetijstvo bo po Brexitu najbolj prizadeta industrija, saj je ranljiva iz mnogih razlogov. Majhne spremembe količine blaga, ki so dovoljene za vstop v državo z nizkimi davki (sistem znan kot tarifne kvote) lahko povzroči, da veliko kmetov zgubi posel. Obstaja 86 proizvodov (Ungphakorn, 2016), ki so predmet teh kvot v EU in Velika Britanija se bo morala pogajati za vsakega izmed njih. Brez delavcev iz EU pridelovalci sadja in zelenjave ne bodo dobili svojih izdelkov iz polj. Kot rezultat nižjega funta je kmetijsko delo padlo za 30 % po lanskem referendumu in če vlada omeji prosto gibanje se bo veliko proizvajalcev umaknilo (Colson, 2016).

Kmetje so močno odvisni od evropskih subvencij, ki sedaj zagotavljajo več kot polovico svojih prihodkov in težko, da jih bo vlada lahko še naprej financirala. Vsako leto je iz žepov evropskih davkoplačevalcev odvzetih 50 milijard evrov, ki se nesorazmerno porazdeli. Denar se plačuje na hektar torej več zemlje kot imaš, več denarja dobiš ali z drugimi besedami povedano – bogati dobijo največ. Ta denar pa ni rezerviran samo za kmetijstvo, vlada ga uporablja predvsem v osebne namene. A to še ni najhujše, saj mora biti dežela zato da lahko vlada dobi subvencije, gola (Monbiot, 2017).

Po EU se vsako leto uniči tisoče hektarjev gozdov, trsja, ribnikov in ostalih stvari zgolj zaradi uveljavitve javnega denarja. Sistem financiranja vzdržuje največji vzrok habitata in uničenja rastlinstva in živalstva v Veliki Britaniji, ovce na primer pasejo na nerodovitnih zemljiščih. Ovce zasedajo približno enako količino zemlje kot se uporablja za pridelovanje žit, krompirja, zelenjave ter drugih izdelkov ki jih država prideluje a jagnjetina in bravina predstavljata le 1,2 % prehrane. Očitno je to zelo razsipna uporaba zemljišč in težko je najti drugo industrijo, ki ima večje uničenje na proizvodnjo. Ker je tako negospodarna je v celoti odvisna od evropskega denarja in ta poraba (3 milijarde funtov) je približno enaka primanjkljaju NHS (Campbell, 2016).

Ta problem do sedaj ni bil odpravljen samo zato, ker vlada ni bila neposredno odgovorna za njega, sedaj pa bo to postalo politično nevzdržno. Pravilen način kako rešiti to krizo bi bil, da še naprej zagotavljajo javni denar ampak samo za zagotavljanje javnih dobrin (obnavljanje ekosistemov, preprečevanje poplav, spraviti otroke in odrasle spet v stik z naravo). To bi moralo biti določeno s strogimi pravili o tem, da kmetje ne smejo več

onesnaževati rek, uničevati rastlin ter značilnosti podeželja in oditi nekaznovani. Če so kmetje že izpostavljeni tržnim silam mora biti trg pošten, to tudi pomeni omejevanje moč verige trgovin saj ni dopustno, da kmetje dobijo le 9 % od prodaje njihovih izdelkov v trgovini (King, 2016). Res je, da so kmetje sedaj v težkem položaju, a se da veliko doseči če se sprejmejo prave odločitve in uvedejo stroga pravila za njihovo izvedbo.

4.6 Poslovanje znotraj EU

Pomen mednarodne menjave bo viden po temu, ko bo Velika Britanija izstopila iz EU, vse je odvisno od tega za kakšen dogovor se bo Velika Britanija dogovorila. Verjetna sta dva scenarija – da bodo imeli podoben sporazum kot Kanada (FTA), ki nima tarif pri poslovanju ali švicarski model. Velika verjetnost je, da se bo trgovinsko poslovanje med ostalimi članicami EU v vsakem primeru zmanjšalo (Irwin, 2015).

Članstvo v EU je po podatkih iz leta 2013 povečala blagovno menjavo med državami članicami za 55 % (Centre for European Reform, 2014). Podatki ne kažejo, da bi se šlo za države nečlanice a to je lahko faktor v posameznih zaščiteneh sektorjih kot so kmetijstvo, oblačila in obutev. S švicarskim stilom sporazuma ali FTA razmerjem bi se Velika Britanija pogajala do dostopa različnih sektorjev vključno s standardi in pravili, ki veljajo za te sektorje. Glede na to, da je tradicija EU prej harmonizacija kot vzajemno priznavanje je izbira za Veliko Britanijo ali da se podredi pravilom EU ali pa da se podjetja srečajo z dvema stroškoma standardov. Velika Britanija bo imela manj vpliva na prihodnji enotni trg še posebej na področju storitev, kjer ostajajo regulativne ovire pomembne (Irwin, 2015).

Enotni trg zagotavlja možnosti za ekonomije obsega, konkurenčnost in inovacije, ki povečujejo produktivnost in bi jih bilo težje posnemati v trgovini zunaj Evrope. Med izvozom in produktivnostjo je močna povezava, saj je bila med leti 1996–2004 1,3 % rast za EU izvoznike in 0,8 % za ne izvoznike. Vse bolj pomembne so oskrbne verige, ki so pa po navadi bolj geografsko koncentrirane, kar pomeni da je trgovina Velike Britanije zelo močno povezana z oskrbno verigo EU (Aussilloux, Boumelassa, Emlinger, & Fontagne, 2011).

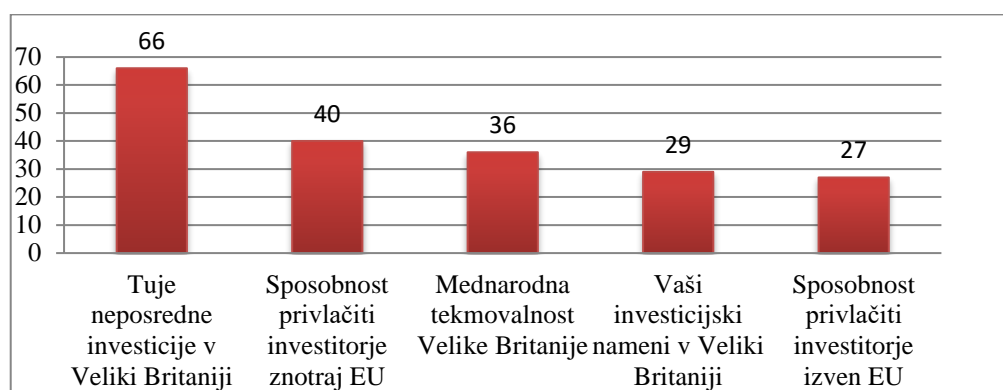
4.7 Tuje investicije

Velika Britanija prejme največ tujih investicij od vseh držav članic EU in količina teh investicij bi se lahko po izstopu iz EU zmanjšala, saj Velika Britanija morebitno ne bi bila več tako atraktivna država. Seveda pa je vse odvisno od pogajanj z EU, ki bodo potekala v prihodnosti. A Velika Britanija ima veliko prednosti na katere Brexit ne bi vplival, to so denimo jezik, ohlapna regulacija ter globoki kapitalski trgi (Irwin, 2015). Kljub temu se bo Velika Britanija morda morala boriti za tuje investicije, saj bodo mogoče druge lokacije znotraj EU bolj privlačne od Velike Britanije. Anketa britanskih podjetij je pokazala, da bo

Brexit vplival ne le na tuje neposredne investicije temveč tudi na investicijske namere britanskih podjetij, 29 % jih je namreč glasovalo da bo imelo bolj negativen kot pozitiven vpliv (Confederation of British Industry, 2013). A mnogim se EU ne zdi toliko pomembna kot dejstvo, da se mora Velika Britanija osredotočiti na dostop do evropskih trgov, zato da še vedno ostane velika globalna destinacija za investicije (Irwin, 2015).

Polovica evropskih sedežev podjetij, ki niso EU podjetja so v Veliki Britaniji, saj gosti več sedežev kot Nemčija, Francija, Švica ter Nizozemska skupaj. To bi lahko postal velik problem zaradi sedaj ugodne davčne obravnave matičnih in odvisnih družb. Velika Britanija bi se morala pogajati za obravnavo tretje države ali pa serijo novih sporazumov v izogib dvojnih obdavčitev z državami članicami, kar pa bi lahko porabilo veliko njihovega časa (HM Government, 2013).

Slika 5: Vpliv Brexita na investicije (v %)

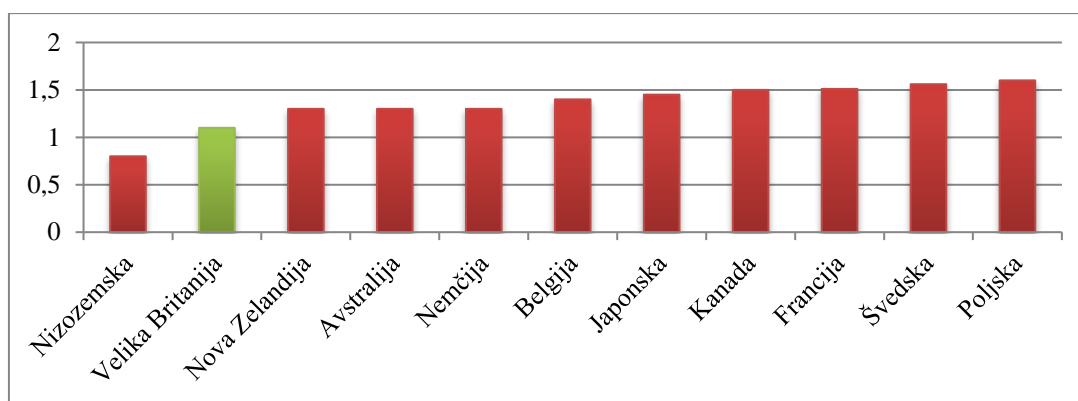
Vir: CBI, YouGov/CBI Survey results, 2013.

4.8 Liberalizacija in regulacija

Veliko Britancev se je že pritožilo glede pretiranega nadzora EU, ampak veliko pravil je bilo postavljenih zato, da se ustvari nadzor, ki je potreben da notranji trg kot je EU deluje enotno. Paradoks britanskega evroskepticizma je, da bi po Brexitu Velika Britanija izgubila vpliv na regulacijo EU, s tem pa ne bi pridobila preveč svobode v samostojnem reguliranju.

V večini scenarijev ki so predvideni za Brexit pa obstaja ultimat, da se morajo Britanci odločiti ali bodo sprejeli zakone EU ali bodo iz enotnega trga izključeni in temu se ne moreta izogniti niti švicarski niti norveški model. Skupni predpisi so potrebni za enotni trg blaga in storitev, kar je prioriteta Velike Britanije (Irwin, 2015). Edini scenarij, ki bi Veliki Britaniji dal večjo fleksibilnost, da se odloči ali bo prevzela EU regulacijo je FTA scenarij.

Slika 6: Regulacija trgov EU

Vir: G. Irwin, *Liberalisation and regulation*, 2015.

OECD poudarja, da je Velika Britanija drugi najmanj reguliran trg takoj za Nizozemsko. Ureditev trga dela je primerljiva z ZDA, Kanado in Avstralijo in je veliko nižja kot v ostalih državah EU. To nakazuje na to, da ni konflikta med EU regulacijami in visoko liberalnim tržnim gospodarstvom. OECD tudi ugotavlja, da je bolj strogo regulirano področje v Veliki Britaniji sistem za pridobitev gradbenega dovoljenja, ki pa nima nobene povezave z EU (Irwin, 2015).

4.9 Finančne storitve

Uveljavljene prednosti pomenijo, da ima Velika Britanija velike konkurenčne prednosti in bi jo bilo težko deložirati, a če bi se zgodilo da Velika Britanija ne sklene nobenega dogovora z EU, bi bilo lahko britansko gospodarstvo ogroženo. Ključnega pomena je namreč, da se zagotovi nemoten pretok finančnih storitev med Veliko Britanijo in EU (Confederation of British industry, 2017a).

V skladu s švicarskim ali FTA modelom se mora Velika Britanija pogajati do dostopa trgov in finančnih storitev EU, saj ta omogoča dostop samo državam ki imajo enakovredne predpise. Ta pristop je različen na različnih področjih, na nekatera področja države sploh nimajo dostopa in to je bilo uvedeno z namenom večje zaščite potrošnikov. Nasprotno pa ima EU fleksibilen pristop do bančništva, kjer je ekvivalenca definirana s sklicevanjem na mednarodne standarde. To je za Veliko Britanijo zelo pomembno, saj ima prevladujoč položaj v bančništvu. Velika Britanija je vodilna v evro bančništvu, vendar države in institucije na evro območju želijo premakniti to dejavnost iz evro območja pod okrilje ECB. To bi bila po Brexitu zelo velika verjetnost, saj Velika Britanija ne bi bila več zaščitena s strani Sodišča Evropske skupnosti za izvrševanje pravil enotnega trga. Velika Britanija lahko tudi utрпи oportunitetne stroške zaradi odsotnosti v prihodnji liberalizaciji pobud kot je na primer kapitalski trg Unije, ki bi odprl nove trge na področju listinjenja in

kritih obveznic. Vpliv v Veliki Britaniji ne bi bilo čutiti le v finančnih središčih v Londonu ampak tudi v Edinburghu, Leedsu in Glasgowu (Irwin, 2015).

4.10 Migracije

Migracije so v Veliki Britaniji pomembna politična tema, saj stroški in koristi migracij niso enakomerno porazdeljeni in ker so se dojemanja oddaljila od realnosti, velik razlog za to pa ima sovražna medijska pokritost. Obseg, za koliko se bodo migracije omejile je odvisen od Brexit modela, to pa pomeni tveganje konkurenčnosti in ekonomske stroške (Irwin, 2015).

Prost pretok omogoča britanskim podjetjem dostop do specialističnega znanja, ki je vedno bolj pomembno za industrije z visoko dodano vrednostjo, 63 % članov CBI namreč pravi, da je prost pretok ljudi koristil njihovemu poslu (Confederation of British industry, 2017b).

Še pred referendumom so podjetja v vseh sektorjih v gospodarstvu poudarjala težave pri zaposlovanju osebja, te luknje v delovnih mestih pa so zato napolnili s tujo delovno silo. Tuja delovna sila je bila tudi del rešitve za podporo gospodarske rasti in to je privedlo do (pre) velikega števila tujih delavcev. Ključnega pomena je, da migranti, ki sedaj že živijo v Veliki Britaniji tam tudi ostanejo, saj so britanska podjetja »investirala« v te delavce in jim omogočila trening, podporo in pridobila njihovo zaupanje (Confederation of British industry, 2017b).

Če Velika Britanija sprejme norveški ali švicarski model bo morala še vedno sprejeti prost pretok delovne sile, pod drugimi modeli pa se lahko vlada odloči uskladiti migracije s sistemom točk, ki niso v EU. Migracije so veliko pripomogle britanskemu gospodarstvu in zapolnile veliko kvalificiranih delovnih mest zato nikoli ni bil namen, da se jih ukine in zapre mejo, le omeji.

4.11 Mednarodni vpliv

Velika Britanija ima trenutni velik vpliv zaradi EU, ki bi se z izstopom relativno zmanjšal. Formalni vpliv Velike Britanije prihaja iz moči veto (čeprav v manjšem številu političnih področij) in glasovalni pravici v Svetu in Evropskem parlamentu. Neformalen vpliv pa obstaja zaradi Evropske komisije in zaradi zavezništev z ostalimi državami. Velika Britanija je bila velikokrat na dnevnem redu EU in nikoli ni bila izolirana, zato 74 % britanskih podjetij še vedno misli, da je lahko Velika Britanija vplivna še naprej (Confederation of British industry, 2013). Število Britancev v Evropski komisiji se zmanjšuje in v prihodnjih letih se pričakuje primanjkljaj, saj se sedanja generacija približuje upokojitvi. Strokovno znanje na nekaterih političnih in gospodarskih področjih (kot na primer finančne storitve) je tudi vir vpliva v Veliki Britaniji kot je tudi pozicija v

veliko mednarodnih organizacijah kot sta G20 (angl. *Group of Twenty*) in UNSC (angl. *United Nations Security Council*). Kombinirana moč glasovalne pravice držav evro območja je dovolj, da se prepreči manjšino v skladu s kvalificirano manjšino, kar je v teoriji dovolj, da evro območje uvede spremembe na države članice EU. Zaščita dvojne večine je pomagala ublažiti skrbi proti Veliki Britaniji v bančništvu, a zunaj EU ne bi imela enake zaščite. Velika Britanija bo lahko izgubila vpliv v mednarodnih pogodbah kot je na primer UNFCCC (angl. *United Nations Framework Convention on Climate Change*), kjer ji je sodelovanje med državami članicami EU pomagalo pri mednarodnem pogajanju. Velika Britanija bi še vedno ostala pomemben vojaški partner za ZDA, a bi verjetno imela manjši vpliv na širše mednarodne cilje in tudi ne bi bila več evropski partner izbire za ne-vojaške zadeve (Irwin, 2015).

SKLEP

V zaključni nalogi sem obravnavala aktualno temo izstopa Velike Britanije iz EU, ki je že sedaj spremenila veliko stvari predvsem v britanskem gospodarstvu. Cilj zaključne naloge je bil torej ugotoviti kakšne posledice je povzročil Brexit in kaj nas po mnenju strokovnjakov še čaka. To sem predstavila v zadnjem poglavju kjer sem pisala o vseh področjih na katere je Brexit vplival.

Moja prva predpostavka je bila, da je Velika Britanija sprejela pravo odločitev o izstopu iz EU in med pisanjem zaključne naloge sem prišla do veliko novih ugotovitev, ki sem jih sprejela na podlagi prebranih strokovnih člankov in ostalih sekundarnih virov. Velika Britanija je prva država, ki je kadarkoli izrazila željo za izstop iz EU in zaradi tega niso morali točno napovedati kaj se bo zgodilo, posledično so nastopile tako pozitivne kot negativne posledice, ki vplivajo tako na same prebivalce Velike Britanije kot na celotno gospodarstvo. Bistvenega pomena je, da je edini način, da gospodarstvo zagotavlja delovna mesta in stabilne plače tako, da je konkurenčno in to ni toliko odvisno od tega ali deluje kot samostojna država ali je povezana z drugimi. Vsi smo namreč videli, da članstvo v EU samo po sebi ne zagotavlja uspešnega gospodarstva in konkurenčnosti že na primeru Grčije, ki enostavno ni bila konkurenčna in je zabredla v velike dolgove, s katerimi se je potem ukvarjala celotna EU. Zato menim, da bo na dolgi rok Velika Britanija bolj uspešna izven EU in izstop ne bo pustil preveč negativnih posledic na njeno gospodarstvo.

Moja druga predpostavka je bila, da bo Brexit vplival bolj na ekonomska področja Velike Britanije kot pa na socialna. Pri pisanju sem prišla do ugotovitev, da bo izstop iz EU lahko pomenil novo priložnost za Veliko Britanijo na veliko področjih kot na primer na področju kmetijstva, ki je že veliko let namesto koristi povzročalo le stroške in je sedaj možnost, da se ta sistem v Veliki Britaniji prenovi in izboljša. Prvič po več kot štiridesetih letih se je tudi zmanjšala brezposelnost in težko bi rekli da je to po Brexitu le naključje. Velik

problem, ki ga je Velika Britanija doživljala v zadnjih letih je bila povišana rast migracij, ki imajo sicer številne pozitivne posledice (kvalificirani in izobraženi mladi ljudje), a ni vse tako rožnato kot se zdi na prvi pogled. Migracije lahko povzročajo zadolžitve države zato da zagotovijo tujcem vse potrebno za življenje v njihovi državi in se na ta način bolj posvečajo njim, kot svojim državljanom. Prihaja lahko tudi do nesoglasij zaradi različnih kultur, veliko denarja pa teče tudi iz države, saj jo migranti pošiljajo svojim domačim. Izstop iz EU še ne bi pomenil popolne ukinitve migracij, le njihovo omejitev, saj nihče ne more trditi, da migracije niso koristile gospodarski rasti in zagotovile veliko kvalitetnih delovnih mest (še posebej na področju zdravstva, kjer obstaja velika bojazen, da bodo začeli najboljši zdravniki odhajati).

Po razglasitvi Brexita se je po pričakovanjih oslabila vrednost funta, kar pa je v veliko vidikih pozitivna stvar, saj bo v pozitivnem scenariju lahko rešil trenutni deficit Velike Britanije. Zmanjšal se bo zaradi večjega izvoza iz proizvodnih in storitvenih sektorjev, cenejše domače dobrine in storitve pa bodo nadomestile dražji uvoz. Pozitivna stvar, ki jo lahko odnesejo iz izstopa je tudi ta, da ne bodo imeli več pritiska iz EU, da prevzamejo evro kot pogoj, da so lahko v enotnem trgu.

Veliko ljudi ima pomisleke glede tega, kako bo Brexit vplival na poslovanje z drugimi državami, kako bo to vplivalo na tuje investicije Velike Britanije ter ali bo na splošno izgubila mednarodni vpliv. Dejstvo je, da bo izstop vplival na vse te stvari in da bodo na začetku vidne negativne posledice, a Velika Britanija je močno gospodarstvo in ljudje živijo v stabilni demokraciji s politično stabilnostjo, ki je nima vsaka evropska država. Ko bo enkrat izstopila iz EU bo lahko sklepala trgovinske sporazume s katerokoli državo članico brez soglasja 27 drugih držav članic, kot so to počeli preden so se pridružili EU in ni razloga, da ne bi mogli tega spet narediti. Predpostavko, da bo Brexit vplival večinoma na ekonomska področja, na socialna pa ne, sem deloma zavrnila saj je očitno videti posledice na Britancih, ki so sedaj deljenega mnenja kaj bo z Veliko Britanijo v prihodnosti. Bojijo se za svoje službe in plače ter na morebitno povišanje cen, v primeru da Velika Britanija ne uspe skleniti ugodnega dogovora z EU.

Moja tretja predpostavka se je nanašala na morebiten model, ki ga bo Velika Britanija sprejela po pogajanjih, ki pa se bodo komaj začela, zato sem analizirala kateri model je najbolj verjeten za Veliko Britanijo. Velika Britanija bi lahko delovala tudi brez kakršnegakoli sporazuma z EU, imela bi popolno svobodo pri odločanju in se ne bi podrejala nobenim EU regulacijam a bi ji to otežilo poslovanje z drugimi državami zaradi tarif, ki bi negativno vplivale na odnose z drugimi državami zaradi previsokih stroškov. Model, ki bi se najbolj skladal s tem kar hoče Velika Britanija je FTA pristop, kar pomeni prostotrgovinsko območje. S tem modelom bi imela Velika Britanija skoraj vse kar si prizadeva imeti, to pa je: ni tarifnih ovir za dobrine, ni svobodnega pretoka ljudi, ni potrebno upoštevati EU pravil, lahko sklepajo trgovinske odnose z ostalimi državami, brez

finančnih prispevkov v proračun. Edini problem, ki ga tak pristop ima pa je ta, da je dostop do storitev omejen kar zna biti za Veliko Britanijo problem saj večino njihovega gospodarstva predstavljajo storitve. Velika Britanija ima z EU bolj kompleksen in povezan odnos kot na primer Kanada, zato bi imele obe strani korist, če sprejmejo kompromis s FTA modelom in dodajo še določene komponente glede storitev. Velika Britanija je namreč integrirana v finančni sistem EU in nihče ne bi rad videl, da Brexit na to vpliva negativno. Ostali modeli (turški stil carinske unije, švicarski ter norveški model) imajo svoje prednosti, a to bi še vedno pomenilo, da Velika Britanija ostane del notranjega trga kar ni v njihovem interesu.

Če povzamem, po referendumu je v Veliki Britaniji nastal kaos in Brexit je definitivno razburil javnost, a dejstvo je da je več kot polovica ljudi glasovala za izstop iz EU in to pomeni, da so se Britanci zavedali, da lahko to prinese pozitivne spremembe v britanskem gospodarstvu, če le sprejmejo prave odločitve. Gospodarstvo lahko postane bolj konkurenčno sedaj ko ni več omejeno s pravili EU, izboljša se lahko življenjski standard in Velika Britanija bo končno svobodna ter sklepala sporazume s komerkoli bo želela, saj se njen vpliv iz celotne zgodovine EU ne bo kar izbrisal.

LITERATURA IN VIRI

1. Alter, J., & Steinberg, D. (2007, januar). The Theory and Reality of the European Coal and Steel Community. *Buffet Center*. Najdeno 21. marca 2017 na spletnem naslovu http://buffett.northwestern.edu/documents/working-papers/Buffett_07001_Alter_Steinberg.pdf
2. Aussilloux, V., Boumellassa, M., Emlinger, C., & Fontagne, L. (2011, februar). The economic consequences for the UK and the EU of completing the Single Market. *BIS Economics Paper No. 11*. Najdeno 30. marca 2017 na spletnem naslovu https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/83815/economic_consequences_for_the_UK_and_the_EU_of_completing_the_Single_Market.pdf
3. Balassa, B. (1961). *The theory of Economic Integration*. London: Allen & Unwin.
4. Barrow, M. (2014). Project Britain: British life and culture. *Project Britain*. Najdeno 30. marca 2017 na spletnem naslovu <http://projectbritain.com/farming.html>
5. BBC. (2016). *EU referendum*. Najdeno 5. aprila 2017 na spletnem naslovu http://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results
6. Boden, M. (2004). *Evropa-naša preteklost in sedanost*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
7. Campbell, D. (2016, 20. maj). NHS hospitals in England reveal £2.45bn record deficit. *The guardian*. Najdeno 23. marca 2017 na spletnem naslovu <https://www.theguardian.com/society/2016/may/20/nhs-in-england-reveals-245bnrecord-deficit>
8. Campbell, D., & Butler, P. (2016, 14. junij). What would Brexit mean for the NHS, social care and disabled people?. *The guardian*. Najdeno 20. marca 2017 na spletnem naslovu <https://www.theguardian.com/society/2016/jun/14/brexit-nhs-health-social-care-disabled-people-eu-referendum>
9. CBI – Confederation of British industry's. (2013, junij - julij). *YouGov/CBI Survey results*. Najdeno 13. marca 2017 na spletnem naslovu <http://www.cbi.org.uk/news/8-out-of-10-firms-say-uk-must-stay-in-eu/yougov-cbi-eu-business-poll/>
10. CBI – Confederation of British Industry. (2016). *Executive summary*. Najdeno 4. aprila 2017 na spletnem naslovu http://www.cbi.org.uk/making-a-success-of-brexit/Executive_summary.html
11. CBI – Confederation of British Industry. (2017a). *EU trade*. Najdeno 5. aprila 2017 na spletnem naslovu http://www.cbi.org.uk/making-a-success-of-brexit/EU_trade.html
12. CBI – Confederation of British Industry. (2017b). *Migration*. Najdeno 5. aprila 2017 na spletnem naslovu <http://www.cbi.org.uk/making-a-success-of-brexit/Migration.html>
13. CER – Centre for European reform. (2014, junij). *The Economic Consequences of Leaving the EU*. Najdeno 15. marca 2017 na spletnem naslovu <https://www.cer.org.uk/>

sites/default/files/smc_final_report_june2014.pdf

14. Colson, T. (2016, 29. november). Britain's farming industry is facing a major crisis in the wake of Brexit. *Business Insider UK*. Najdeno 29. marca 2017 na spletnem naslovu <http://uk.businessinsider.com/brexit-farming-agriculture-crisis-labour-shortage-national-union-farmers>
15. Czinkota, M. R. (1994). *International Business*. Orlando: Harcourt Brace College Publisher.
16. Economy Watch. (2010, 15. marec). *England Economy*. Najdeno 18. aprila 2017 na spletnem naslovu http://www.economywatch.com/world_economy/england
17. EIU – Economist Intelligence Unit. (2016, 7. junij). *Brexit would involve cutting NHS spending and put close to 10,000 doctors at risk*. Najdeno 23. marca 2017 na spletnem naslovu <http://www.eiimedia.com/index.php/latest-press-releases/item/2213-brexitwouldinvolve-cutting-nhs-spending-and-put-close-to-10-000-doctors-at-risk-economist-intelligence-unit>
18. Elliot, L. (2016, 16. oktober). Let the pound fall and the economy will rise. *The guardian*. Najdeno 8. aprila 2017 na spletnem naslovu <https://www.theguardian.com/business/2016/oct/16/let-the-pound-fall-and-the-economy-rise>
19. European Union. (1997). *Treaty of Amsterdam*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
20. European Union. (1992). *Treaty of European Union*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
21. European Union. (2007). *Treaty of Lisbon*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
22. European Union. (2001). *Treaty of Nice*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
23. Eurostat. (2016, 1. januar). *Population on 1st January*. Najdeno 2. aprila 2017 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00001>
24. Evropski parlament. (2015). *Proračun EU*. Najdeno 2. aprila 2017 na spletnem naslovu http://www.europarl.europa.eu/external/html/budgetatagance/default_sl.html#united_kingdom
25. Evropski svet. (2015, 12. julij). *Pismo predsednika Donalda Tuska Evropskemu svetu glede referendumu v Združenem kraljestvu o morebitnem izstopu iz EU*. Najdeno 30. marca na spletnem naslovu <http://www.consilium.europa.eu/sl/press/press-releases/2015/12/07-tusk-letter-to-28ms-on-uk/>
26. Evropski svet. (2016a, 2. februar). *Osnutek sklepa voditeljev držav ali vlad, ki so se sestali v okviru Evropskega sveta, o novem dogovoru za Združeno kraljestvo v okviru Evropske unije*. Najdeno 29. marca na spletnem naslovu http://www.consilium.europa.eu/sl/european-council/president/pdf/section-a_pdf
27. Evropski svet. (2016b). *Velika Britanija po referendumu*. Najdeno 30. marca 2017

- na spletnem naslovu <http://www.consilium.europa.eu/sl/policies/eu-uk-after-referendum>
28. Evropska unija. (2015). *Združeno kraljestvo*. Najdeno 30. marca 2017 na spletnem naslovu http://europa.eu/european-union/about-eu/countries/membercountries/United_kingdom_sl
29. Forbes. (2016, december). *United Kingdom*. Najdeno 10. aprila 2017 na spletnem naslovu <https://www.forbes.com/places/united-kingdom>
30. Government UK, Department for Transport. (2016, december). *Transport statistics Great Britain 2016*. Najdeno 5. aprila 2017 na spletnem naslovu https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/576095/t_sgb-2016-report-summaries.pdf
31. Guardian Media Group. (2014, 18. september). Scottish independence referendum: final results in full. *The Guardian*. Najdeno 4. aprila 2017 na spletnem naslovu <https://www.theguardian.com/politics/ng-interactive/2014/sep/18/-sp-scottishindependence-referendum-results-in-full>
32. Henley, J. (2016, 1. december). Can the UK adopt the 'Norway model' as its Brexit solution?. *The guardian*. Najdeno 8. aprila 2017 na spletnem naslovu <https://www.theguardian.com/politics/2016/dec/01/can-the-uk-adopt-the-norway-model-as-its-brexit-solution>
33. HM Government. (2013). *Review of the Balance of competences between the UK and The EU: The Single Market*. Najdeno 13. marca 2017 na spletnem naslovu https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/332874/2902400_BoC_FreedomOfCapital_acc.pdf
30. HM Revenue & Customs. (2017, junij). *Top partners trading with the UK- February 2017*. Najdeno 1. aprila 2017 na spletnem naslovu <https://www.uktradeinfo.com/Statistics/OverseasTradeStatistics/Pages/OTS.aspx>
34. Hunt, A., & Wheeler, B. (2017). Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU. *BBC News*. Najdeno 8. aprila 2017 na spletnem naslovu <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>
35. IMF – International Monetary Fund. (2016). *List of European countries by GDP*. Najdeno 10. aprila 2017 na spletnem naslovu <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2016/02/weodata/weorept.aspx>
36. Irwin, G. (2015). BREXIT: The impact on the UK and the EU, *Global Counsel*. Najdeno 28. marca 2017 na spletnem naslovu https://www.global-counsel.co.uk/sites/default/files/specialreports/downloads/Global%20Counsel_Impact_of_Brexit.pdf
37. Jerman, B., & Vidic, T. (2012). *Temelji civilnega in gospodarskega prava - teorija in praksa*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
38. Ješovnik, P. (2000). *Evropska Unija: Zgodovina, ustanove, politike in evropski model družbe*. Koper: Visoka šola za management v Kopru.
39. King M. (2016). Opportunities for farming, food and nature after Brexit. *People need nature*. Najdeno 29. marca 2017 na spletnem naslovu

- <http://peopleneednature.org.uk/wp-content/uploads/2016/12/A-Pebble-in-the-Pondfinal.pdf>
40. Kumar, A., & Kejžar, Z. K. (2015). *Ekonomika Slovenije v EU* [prosojnice predavanj]. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
 41. May, T. (2017, 17. januar). Theresa May's Brexit speech. *Sky News* [video]. Najdeno 30. marca 2017 na spletnem naslovu <https://www.youtube.com/watch?v=o0rRnTFJszU>
 42. Monaghan, A. (2016, 14. december). UK employment falls in months after Brexit vote, *The guardian*. Najdeno 28. marca 2017 na spletnem naslovu <https://www.theguardian.com/business/2016/dec/14/uk-unemployment-rate-pay-growth-jobless-ons>
 43. Monbiot, G. (2017, 11. januar). Of course farmers fear Brexit, but it could save the British countryside. *The guardian*. Najdeno 23. marca 2017 na spletnem naslovu <https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/jan/11/farmers-fear-brexit-save-british-countryside-european-subsidy-wildlife-agriculture>
 44. Nello, S. S. (2009). *The European Union: Economics, Policies and History* (2nd ed.). Great Britain: The McGraw-Hill Companies Inc.
 45. O' Leary, J. (2017). EU immigration to the UK. *Fullfact*. Najdeno 20. marca 2017 na spletnem naslovu <https://fullfact.org/immigration/eu-migration-and-uk/>
 46. ONS – Office for National Statistics. (2016, februar). *UK labour market*. Najdeno 2. aprila 2017 na spletnem naslovu <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/bulletins/uklabourmarket/february2016>
 47. ONS – Office for National Statistics. (2017, december). *UK population by country of birth and nationality*. Najdeno 30. marca 2017 na spletnem naslovu <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/bulletins/uklabourmarket/dec2016>
 48. Prots, J. (2016). Potential post-Brexit tariff costs for EU-UK trade. *CIVITAS*. Najdeno 15. aprila 2017 na spletnem naslovu <http://www.civitas.org.uk/content/files/potential/postbrexittariffcostsforeuuktrade.pdf>
 49. SPIRIT Slovenija, javna agencija. (2017). *Velika Britanija*. Najdeno 30. marca 2017 na spletnem naslovu http://www.izvoznookno.si/Dokumenti/Podatki_o_drzavah/Velika_Britanija/Predstavitev_drzave_4235.aspx
 50. Stewart, H., Walker, P., & Carell, S. (2017, 16. marec). Theresa May rejects Nicola Sturgeon's referendum demand. *The guardian*. Najdeno 5. aprila 2017 na spletnem naslovu <https://www.theguardian.com/politics/2017/mar/16/theresa-may-rejects-nicola-sturgeons-scottish-referendum-demand>
 51. Ungphakorn, P. (2016, 10. avgust). The Hilton beef quota: a taste of what post-Brexit UK faces in the WTO. *Tradebetablog*. Najdeno 30. marca 2017 na spletnem naslovu <https://tradebetablog.wordpress.com/2016/08/10/hilton-beef-quota>

52. WTO – World Trade Organization. (b.l.). *Principles of the trading system*.
Najdeno 30. marca 2017 na spletnem naslovu https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/tif_e/fact2_e.htm

PRILOGA

PRILOGA 1: Seznam v delu uporabljenih kratic

BDP - Bruto domači proizvod

CBI - (angl. *Confederation of British Industry*); Konfederacija britanske industrije

ECB - Evropska centralna banka

EEA - (angl. *European Economic Area*); Evropski gospodarski prostor

EFTA - (angl. *European Free Trade Association*); Evropsko združenje za prosto trgovino

EGS - Evropska gospodarska skupnost

ES - Evropska skupnost

ESPJ - Evropska skupnost za premog in jeklo

EU - Evropska Unija

FTA - (angl. *Free Trade Agreement*); Sporazum o prosti trgovini

G20 - (angl. *Group of Twenty*); Skupina dvajsetih

MFN - (angl. *Most Favored Nation*); Najbolj priljubljena država

NHS - (angl. *National Health Service*); Nacionalna zdravstvena služba

OECD - (angl. *Organization for Economic Co-operation and Development*); Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj

ONS - (angl. *Office for National Statistics*); Urad za državno statistiko

PEU - Pogodba o Evropski Uniji

STO - Svetovna trgovinska organizacija

UNFCCC - (angl. *United Nations Framework Convention on Climate Change*); Okvirna konvencija Združenih narodov o podnebnih spremembah

UNSC - (angl. *United Nations Security Council*); Varnostni svet Združenih narodov

ZDA - Združene države Amerike